

चण्डरुद्रिका स्त्री चण्डोरुद्रोवेद्यत्वेनास्यस्याः ठन् । विद्या-
भेदे शब्दरत्नाम् ।

चण्डवृष्टिप्र(यात)ताप पु० “यदिह न युगलं ततः सप्त-
रेफास्तदा चण्डवृष्टिप्र(यातो) पातोभवेद्दण्डकः” इ०
र० उक्ते दण्डकभेदे ।

चण्डशक्ति पु० चण्डा शक्तिरस्य । वलिसैन्यस्यदैत्यभेदे ।

“शुभ्रपुञ्जण्डशक्तिश्च कुशनेत्रः शशिध्वजः” हरि० २४ अ०
चण्डा स्त्री चण्डि-अच् चन-चसु वा ड तस्य नेत्वं वा टाप् ।

१ दुर्गानायिकाभेदे । २ चण्डा प्रचण्डा च चण्डोपा-

चण्डनायिका । चण्डा चण्डवती चण्डनायिकाप्यति

चण्डिका” देवीपु० । जिनानां २ शासनदेवताभेदे हेम० ।

३ चोरनामगन्धर्व्ये अमरः ४ शङ्खपुष्पीद्रुमे भेदि० ।

५ लिङ्गिनीलतायां ६ कपिकक्ष्मां ७ आखुपण्यां ८ दन्ते-

तट्टायां च राजनि० । ९ नदीभेदे शब्दर० । एतासां च-

ण्डवीर्यत्वात् तथात्वम् । १० कोपनायां स्त्रियां च स्त्री

चण्डांशु पु० चण्डास्त्रीव्रा अंशवी यस्य । सूर्ये अमरः ।

चण्डदीधितिचण्डभानुप्रभृतयोऽप्यत्र ।

चण्डात पु० चण्डमतति अत-अण् । करवीरे अमरः ।

चण्डातक पु० न० चण्डां कोपनामतति अत-एवुल् । वर-

स्त्रीणामर्द्धोरुपयन्ते वस्त्रे अमरः अस्य पुंस्त्वमध्येके

चण्डाल पु० चण्डि-आलच् । १ स्वनामख्याते जातिभेदे, शूद्रेण

ब्राह्मणप्राप्त्यादिते सङ्कीर्णवर्णे “शूद्रादायोगवः क्षत्ता

चण्डालश्चाधमोमतः” मनुना वैश्यक्षत्रविप्राङ्गनासु

शूद्राजजातानां क्रमेण आयोगवादिस्तथा कृता । ततः

जातित्वात् स्त्रियां ङीप् प्राप्ते शार्ङ्ग रथा० ङेन् खरे

भेदः । “चण्डालान्स्त्रियो गत्वा भुङ्क्ता च प्रतिगृह्य च ।

पतत्यज्ञानतोविप्रः ज्ञानात् सास्यन्तु गच्छति” स्मृतिः ।

चण्डालस्य दण्डलस्य अमेयशब्दे २५४ पृ० तदन्नभण-

नस्य अभक्ष्यशब्दे २७४ पृ० तत्सर्पस्य असर्प्यशब्दे ५७०

पृ० तद्द्रव्यपहणस्य च निषेधः अपाङ्गशब्दे ६७ पृ०

उक्तः । “अथ रात्र्यां व्यतीतायां तस्यां राजा बभूव

ह । चण्डालदर्शनो राम । सद्य एव दुराकृतिः । नील-

पोताम्बरधरो रक्ताम्बरकृतोत्तरः । संरथताम्रघोराक्षः

करालो हरिप्रहलः । कृच्छ्रचर्मनिवासी च लौहाभर-

णभूषितः” तस्य स्वरूपादिकं रामा० उक्तम् । तत्क-

र्मादि मनुनोक्तं यथा “चण्डालश्चपचानान्तु बहि-

र्गमात् प्रतिश्रयः । अपपात्राश्च कर्त्तव्या धनमेषां

श्रगर्हभम् । वासांसि मृतचेलानि भिक्षभाण्डेषु भोजनम् ।

कार्णायकमलङ्कारः परिव्रज्या च नित्यशः । न तैः सम

यमन्विच्छेत् पुरुषो धर्ममाचरन् । व्यवहारो मिथस्तेषां

विवाहः सदृशैः सह । अन्नमेषां पराधीनं देयं स्याद्विप्र

भाजने । रात्रौ न पिचरेयुस्ते ग्रामेषु नगरेषु च ।

दिवा चरेयुः कार्यार्थं चिह्निता राजशासनैः । अवाभ्यव

शवच्चैव निहरेयुरिति स्थितिः । बध्याश्च हन्युः सततं

यथाशास्त्रं नृपाक्षया । बध्यासांसि गृह्णीयुः शय्या-

श्चाभरणानि च । २ क्रूरकर्मणि ति० । “कर्म्मचण्डा-

लयोगोत्थं मम पापक्षयं कुरु” गृह्यसुक्तिस्नानमन्त्रम्

चण्डालकन्द पु० चण्डालप्रियः कन्दः शाक० । कन्दभेदे राजनि

चण्डालवल्ग्वी स्त्री इत० । वीणाभेदे कण्ठोले अमरः ।

चण्डालिका स्त्री चण्डालः भक्षकत्वेन वादकत्वेन वास्यस्याः

ठन् । १ चण्डालवीणायां २ ओषधिभेदे च । चण्डमति

अल-एवुल् । ३ उमायां स्त्री भेदि० ।

चण्डि स्त्री चण्डि-कोमे इन् । दुर्गायां भरतः

चण्डिकघण्टा पु० चण्डस्त्रीक्ष्णस्वनोऽस्यस्याः ठन् चण्डिका

तीक्ष्णस्वना घण्टा यस्य । शिवे । “नमश्चण्डिकघण्टाय

घण्टाय घण्टघण्टने” मा० शा० २८६ अ० शिवस्तुतौ

चण्डिका स्त्री चण्डी स्वार्थे क चण्डि कोमे एवुल् वा । दु-

र्गायाम् अमरः ।

चण्डिल पु० चण्डि-कोमे इलच् चण्ड+अस्यर्थे इलच् वा ।

१ नापिते २ वास्तुकशाके हेम० नापितस्य तीक्ष्णास्व-

त्वात् वास्तुकस्य तीक्ष्णवीर्यवत्त्वाच्च तथात्वम् । २ नदीभेदे

स्त्री उष्णादिको०

चण्डी स्त्री चण्ड-बह्वा० वा ङीष् । १ दुर्गायां सप्तशती

व्याख्यायां गुणवत्यां तु तन्नामनिर्दिष्टादिशक्तं यथा

“प्रसादो निष्कलो यस्य कोपोऽपि च निरर्थकः । न

तं भर्त्तारमिच्छन्ति घण्डं पतिमिव स्त्रियः” इत्यादिना

महाभयजनकत्वेनैव कोपस्य साफल्योक्तेस्तद्वश एव

कोमे चण्डिधातोर्मुख्यवृत्त्या प्रवृत्तेस्तद्वशदेव “नमस्ते

रुद्र मन्यव” इत्यादिना प्रथमं मन्यव एव नमस्कार दर्श-

नात् “भीषास्माद्वातः पवते भीमोदेति सूर्यः भीषास्माद-

ग्निश्चेन्द्रश्च मृत्युर्धौवति पञ्चमः” इत्यादिश्रुत्या वाक्यादि

भयजनककोपस्यापि परब्रह्मलिङ्गत्वमजतमेव अतएव “मह-

द्भयं यजुस्यतमिति श्रुतौ यजुपदेन ब्रह्मैवोच्यते नायुध

विशेषो भयजनकत्वलिङ्गादित्युक्तचत्तरमीमांसायाम् । “क-

म्पनादित्यधिकरण । तस्माच्छब्दात्पुंयोगलक्षणे ङीप् च-

ण्डीति पदनिष्पत्तिः । तत्स्वरूपं चोक्तं रत्नत्रयपरीक्षायाम्